

Easy Care, inte ett produktionssystem utan ett sätt att tänka

”Målsättningen för ett fårföretag borde vara självklar: att producera så många lamm som möjligt till så låg kostnad som möjligt. Jag älskar låga utgifter, det är ändå det som blir över i slutändan som jag lever på”.

Föreningen Lammproducenterna hade till sitt årsmöte i Norrköping den 27 oktober lyckats få över den kända fårprofilen Richard Chantler från England. Han föder upp Nya Zeeländska Romneyfår i England, han har rest över större delen av världen i sitt jobb som scannare och har en gedigen erfarenhet av fårföretagande.

Richard är en karismatisk man med mustigt språk och han berättade för de församlade lammproducenterna hur han tycker att alla kan förbättra sitt resultat och minska sitt arbete.

Uttrycket Easy Care härstammar från Nya Zeeland och har sitt ursprung i de stora besättningarna som går ute året om. En man kan sköta tusen lammande tackor och då krävs det att tackorna i huvudsak kan sköta sina lamningar själva. Romney är den mest spridda rasen då naturen och

ett målmedvetet avelsarbete har utvecklat dessa djur till att lamma lätt och ta bra hand om sina lamm. Högst 2 % av tackorna behöver assistans i lamningen. Men Richard betonade att det inte har med ras att göra. Alla raser kan vara Easy Care med rätt avel.

Richard spaltade upp de viktigaste egenskaperna i ett Easy Care system:

Bäcken

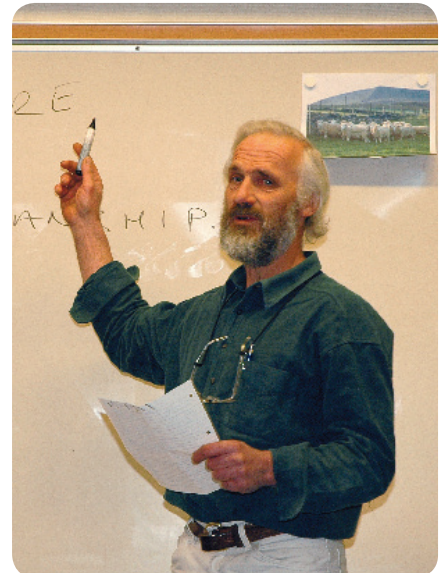
Tackan ska ha en så stor bäckenöppning som möjligt för att kunna lamma så lätt som möjligt. Baggen ska ge lamm med en kilformad profil, det vill säga ett litet huvud och smala bogar för att lätt kunna passera genom bäckenet. Aveln inom vissa kötttraser har givit lamm med ett väldigt stort huvud. Bara ögonfägnad och helt meningslöst, enligt Richard. Vi åter ju inte huvudet!

Vitala lamm

Lamm som snabbt kommer på benen och själva hittar spenarna är guld värda om man ska sköta många lammande tackor själv. En tacka som ger ”trötta” lamm upp-repar sig ofta nästa år. Slå ut henne!

Modersegenskaper

Tackorna ska snabbt komma på benen efter lamningen och aktivt hjälpa lammen rätt. Likgiltiga tackor som inte hjälper till är värdelösa. Och deras lamm blir likadana om man lägger på dem!

I Nya Zeeland sköter en man 1000 tackor som lamma. Det är Easy Care, sade Richard Chantler. Foto: Einar de Wit.

Juver

Ett snyggt juver med en korrekt spenplacering underlättar lammens start. Hängjuver, för stora spenar och extraspenar skapar merarbete för skötaren.

Tänder

Romneyfåren är experter på att skaffa föda under extrema förhållanden. Korrekta tänder hjälper fåren att beta nära marken och att ta tillvara så mycket näring som möjligt per hektar.

Ben och klövar

En tacka blir mer lönsam ju längre hon kan producera bra. En korrekt benställning är en förutsättning för att hon ska vara hållbar. Kraftfoderuppfödd avel ger stora djur med dåliga ben, enligt Richard. Kvaliteten på klövarna är väldigt olika på olika individer. Slå ut de tackor som ger lamm med dålig kvalitet på klövarna så får du en vitalare flock.

Parasitresistens

I Nya Zeeland och Australien är parasiter som är resistent mot avmaskningsmedel ett jätteproblem. Ett sätt att komma åt problemet är att avla på individer som är

”När du köper en bagge på en auktion eller av en kollega har du ingen aning om djurets bakgrund. Kanske fick djurägaren slita i en halvtimme innan han fick ut lammet och sedan sondmata den i ett dygn innan han började dia. Eller så for lammet upp på ben som stålfjädrar, och diade för fullt två minuter efter födseln så att skötaren kunde gå vidare till nästa tacka. Du har ingen aning, men baggen nedärver dessa egenskaper till sina lamm!”

”Easy Care är inte ett produktionssystem. Det är den genetiska förmågan hos fåren att producera bratillminst möjliga kostnad och arbetsinsats för djurägaren.”

naturligt motståndskraftiga mot parasiter. Genom målmedvetet arbete kan man skilja ut de djur som klarar ett parasitangrepp utan att bli dåliga, och använda dem i det fortsatta avelsarbetet. Det har visat sig att arvbarheten för denna egenskap är sällsynt högt och man har gjort stora framsteg när man har jobbat konsekvent. Richard sparar aldrig livdjur som är dåliga i magen eftersom det ofta upprepar sig även när de är vuxna.

Sexuell aktivitet

Richard skrattar åt oss fårägare när vi berättar hur många tackor en bagge betäcker. Bra baggar är dyra och måste utnyttjas ordentligt. En väl förberedd bagge med bra sexualdrift kan betäcka 150 tackor på 28 dagar, säger Richard. En ungbagge klarar 80 st. Han borde veta eftersom han bara har 3 % tomma tackor. Richard har

ofta flera baggar i en flock för att få upp den sexuella aktiviteten.

”Black tag”

Använd örnmärken som du kan sätta på vid lamningen eller när du går igenom tackorna så att du lätt kan skilja ut problemtackor som ska slås ut eller åtminstone bara producera slaktlamm. Det finns t ex färgade opräglade hortenmärken eller för dem som tar hem skinnen kan man numera klämma dit det nya skinnåtertagmärket som är i röd plast och mycket synligt. Richard kallade systemet ”Black tag”.

Efficiency Factor

Det talas ganska ofta om små och stora tackor, vilken sort man ska ha. En del tycker små tackor är bra för de äter mindre och är lättare att hantera medan andra tycker att stora tackor är mer rejäla. Richard Chantler gav oss ett verktyg för

att kunna utvärdera våra små och stora tackor. Det man behöver göra extra är att väga tackorna vid baggsläppet (och dräktighetsscanna om man inte redan gör det). Detta är kanske inte något man gör varje år men man kan göra det några gånger för att utvärdera sin flock och få ett hum om principen.

För att kunna utvärdera hur effektivt ett djur är så mäter man antalet lamm vid scanningen/tackans vikt vid betäckningen. Om du t ex har två lamm vid scanningen så räknas de som 200 %. Då delar du 200 med tackans vikt vid betäckningen; säg 100 kg. Det ger faktorn 2. Om du har 200 % men en mindre tacka som bara väger 50 kg så blir faktorn 4.

Den perfekta faktorn är 3.

Effektivitetsfaktorn är inte något som man har snickrat ihop hemma på gården utan den är ett resultat av många års studier på tusentals djur som de har gjort i Nya Zeeland.

EBV

Richard Chantler har byggt upp sin besättning genom att bara köpa de bästa djuren och sedan dessutom selekterat mycket hårt. För att följa upp djuren så är han med

”Easy Care System innebär inte utebliven skötsel utan avel för att minska arbetsbehovet.”

En bra tacka ska lamma lätt och snabbt komma på fötter. Lammen ska också komma snabbt på benen och börja dia. Det är ingen tillfällighet att man får sådana djur, man tar fram dem med avel! Foto: Conny Malm.

Gör fårskötseln lättare!
Systemet med tusen möjligheter

NYHET!
BANDFODERBORD
ELEKTRONISK VÄG m.m.

Färgrindar i olika längder,
Foderbord, Lamningsboxar,
Storbalsäck, Klippstol,
Herdestavar m.m.
vägning och hantering

Inredningar från Knarrhult
Egen tillverkning Varmja van serat i hög kvalitet

Ring och prata med oss eller beställ vår katalog
Tel. 0346-341 43
Fax. 0343-340 70
mail. info@knarrhult.se

310 60 ULLÅRED
www.knarrhult.se

”If in doubt – kick it out!”

i en slags fårkontroll som kostar £20 (ca 260 kr) per tacka och år. I det paketet ingår DNA-analys av alla lammen som bestämmer deras identitet. Provet för analysen är ganska enkelt; man ger lammen ett litet stick i läppen när de är nyfödda, tar en bloddroppe på en liten papperslapp med streckkod som märks upp och skickas iväg. Eftersom man sedan har DNA på alla lammen så kan man ha flera baggar i samma betäckningsgrupp och ändå säkert veta vem som är far till vem.

Sedan registreras lammets vikt vid 100 och 200 dagar. Den första vikten ger en indikation på tackornas modersegenskaper och framför allt mjölkproduktion. Muskel- och fettscanning på ryggen görs också och sedan tas dessutom parasitprover för att se vilka djur som är resistenta.

All information samlas ihop och räknas om till ett EBV - Estimated Breeding Value. Detta kan sedan jämföras med djur världen över för att se om de tex är släkt med varandra och renrasiga.

Easy care för framtiden

De stora besättningarna ökar i antal i Sverige. När man planerar en stor besättning och tittar på arbetsgången över året kommer man alltid till resultatet att den största arbetsbelastningen är när tackorna lammar. På pappret kan en person försörja sig på 500 tackor men den personen räcker inte till i lamningen. Easy Care är ett viktigt instrument för att underlätta skötseln av fåren och öka lönsamheten i lammproduktionen. Richard Chandler har själv bevisat att det fungerar!

Einar de Wit och

Emma Rosenmüller

Skriv upp alla avvikelser. Segalamm, konstiga spenar, ointresserad tacka osv. Alla anteckningar ligger till grund för ett avelsarbete som ska göra nästa lamning bättre och mer lättskött. Foto: Samuel de Wit.